

**QORTI CIVILI
PRIM'AWLA
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE**

Illum 17 ta' April, 2023

Rikors Guramentat Nru: 203/2012 AF

Caterina Pace

VS

**John Camilleri u Antoinette Camilleri u b'digriet tas-6
ta' Gunju, 2013 l-isem gie korrett ghal Antonia *sive*
Antoinette Camilleri**

Il-Qorti:

Rat ir-rikors mahluf ta' Caterina Pace, li permezz tiegħu wara li gie premiss illi:

L-attrici, li illum ghandha disghin (90) sena, hija z-zija tal-konvenut John Camilleri. Il-konvenuta Antoinette Camilleri hija mart l-istess konvenut John Camilleri.

Il-konvenuti b'qerq, *dolo* u *in mala fede* approprijaw ruhhom ingustament u illegalment mill-proprjetà ta' l-attrici, kemm il-proprjetà immobbli kollha tagħha kif ukoll il-flus li faddlet tul hajjitha, u minhabba dan l-agir illegali, abbuziv u qarrieqi tal-konvenuti l-attrici sabet ruhha fi xjuhitha b'xejn.

In fatti xi xhur wara l-mewt ta' ohtha Liza Pace, l-attrici saret taf illi fil-hamsa (5) ta' Lulju tas-sena elfejn u ghaxra (2010) gie ppubblikat kuntratt fl-atti tan-Nutar Dottor George *sive* Jurgen Galea (Dok. CP1) fejn tnizzel li l-attrici ghamlet donazzjoni irrevokabbli lill-konvenut John Camilleri tas-sehem tagħha f'diversi proprjetajiet immobbli, inkluz fir-residenza tagħha stess, kif jirrizulta mill-istess kuntratt, li permezz tiegħu l-konvenuti akkwistaw il-proprjetà immobbli kollha ta' l-attrici.

L-attrici qatt ma tat il-kunsens tagħha kif trid il-ligi għal dina donazzjoni tal-proprjetà immobbli kollha tagħha lill-konvenut John Camilleri, u lanqas biss kienet taf bl-ezistenza ta' dan il-kuntratt ta' donazzjoni, u l-imsemmi att ta' donazzjoni sar b'*dolo* u qerq ipprattikat mill-konvenut John Camilleri ma' ohrajn, kif jigi pruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza.

L-attrici kienet giet akkumpanjata għand in-Nutar mill-konvenuta Antoinette Camilleri sabiex tagħmel testment u fl-ebda waqt l-attrici ma tat struzzjonijiet li hija xtaqet tagħmel donazzjoni u lanqas ma gie spjegat jew moqri lill-attrici li hija kienet qed tittrasferixxi matul hajjitha l-proprjetà immobbli kollha tagħha, inkluz sehemha fid-dar ta' residenza tagħha stess, versu l-konvenut John Camilleri. Apparti minn hekk l-attrici kienet għand in-Nutar wehidha u l-konvenut John Camilleri ma

kienx prezenti nkluz meta hija giet mitluba tiffirma dak li suppost kellu jkun testment taghha izda li fil-fatt kien il-kuntratt fuq imsemmi.

Ghalhekk il-kunsens ta' l-attrici fuq il-kuntratt tal-hamsa (5) ta' Lulju tas-sena elfejn u ghaxra (2010) fl-atti tan-Nutar Dottor George sive Jurgen Galea (Dok. CP1) kien vizzjat b'qerq u huwa invalidu ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.

Billi l-attrici qatt ma kellha intenzjoni li taghti donazzjoni tal-proprjeta' kollha taghha, u lanqas kienet taf li qed taghti b'donazzjoni irrevokabbli l-proprjeta' kollha taghha, inkluz sehma fir-residenza taghha stess, lill-konvenut, il-kunsens ta' l-attrici huwa wkoll vizzjat bi zball u huwa ghalhekk invalidu ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.

Dak li sar huwa wkoll bi ksur ta' l-Att dwar il-Professjoni Nutarili u Arkivji Nutarili (Kap 55 tal-Ligijiet ta' Malta).

Apparti minn hekk, bis-sahha ta' prokura lilu moghtija mill-attrici l-istess konvenut abbuzivament gibed mill-kont bankarju ta' l-attrici bin-numru 044-013670-050 mal-Bank HSBC Bank Malta plc is-somma ta' sitt elef disa' mija tmienja u tmenin euro u hdax-il centezmu (EUR6,988.11) minghajr il-kunsens u r-rieda ta' l-attrici, misapproprija tali somma u qed jirrifjuta li jirritornaha lill-attrici minkejja li gie interpellat jaghmel hekk anki b'ittra ufficjali tat-18 ta' Lulju, 2011 (Dok. CP2) u ohra ta' l-4 ta' Awissu, 2011 (Dok. CP4).

Fl-ittra ufficjali tieghu tat-22 ta' Lulju, 2011 (Dok. CP3) il-konvenut John Camilleri digà ammetta li ha din is-somma ta' sitt elef disa' mija tmienja u tmenin euro u hdax-il centezmu (EUR6,988.11) minghand l-attrici izda qed jippretendi li ghandu d-dritt izommha bhala kumpens ghal servigi rezi minnu u minn martu, liema kumpens però bl-ebda mod ma huwa dovut.

Apparti minn hekk f'Awissu tas-sena elfejn u ghaxra (2010) l-attrici kienet fdat is-somma ta' tletin elf Euro (EUR30,000) li hija kienet faddlet tul hajjitha f'idejn il-konvenuta Antoinette Camilleri sabiex dawn il-flus jitpoggew f'kont bankarju f'isem l-attrici izda l-konvenuti zammew dawn il-flus ghalihom u qed

jirrifjutaw li jirritornawhom lill-attrici minkejja li gew debitament interpellati b'ittra ufficjali ta' l-4 ta' Awwissu, 2011 (Dok. CP4).

Minhabba l-agir illegali u abbużiva tal-konvenuti l-attrici sabet ruhha b'xejn, u l-konvenuti qed jirrifjutaw li jikkonsenjaw lura lill-attrici dak kollu li hadu minghandha illegalment kif fuq premiss.

Ghalhekk kellha ssir din il-kawza.

Intalbet din il-Qorti sabiex:

1. Tiddikjara li l-kunsens ta' l-attrici fuq il-kuntratt ta' donazzjoni fuq imsemmi fl-atti tan-Nutar Dottor George *sive* Jurgen Galea tal-5 ta' Lulju 2010 (Dok. CP1) li permezz tieghu l-konvenut akkwista l-proprjeta' immobbli kollha ta' l-attrici kien vizzjat b'qerq da parti tal-konvenut fil-konfront ta' l-attrici jew moghti bi zball li jinvalida l-kunsens ta' l-attrici fuq l-istess kuntratt.
2. Tiddikjara u tiddeciedi li l-kuntratt ta' donazzjoni fuq imsemmi fl-atti tan-Nutar Dottor George *sive* Jurgen Galea tal-5 ta' Lulju, 2010 (Dok. CP1) huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.
3. Tiddikjara u tiddeciedi li l-kuntratt ta' donazzjoni fuq imsemmi fl-atti tan-Nutar George *sive* Jurgen Galea tal-5 ta' Lulju, 2010 (Dok. CP1) huwa wkoll null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi *ai termini* ta' l-Artikolu 40 ta' l-Att dwar il-Professjoni Nutarili u Arkivji Nutarili (Kap. 55 tal-Ligijiet ta' Malta) billi sar bi ksur tal-procedura sancita fil-provvedimenti ta' l-istess Att.
4. Tordna ghalhekk ir-rexxizzjoni tal-kuntratt ta' donazzjoni fuq imsemmi fl-atti tan-Nutar Dottor George *sive* Jurgen Galea tal-5 ta' Lulju, 2010 (Dok. CP1) ghar-ragunijiet fuq imsemmija u tiffissa jum, hin u lok ghall-pubblikazzjoni ta' l-att opportun ta' rexxissjoni.

5. Tahtar ghalhekk nutar pubbliku sabiex jippubblika l-att opportun ta' rexxissjoni u kuraturi sabiex jirraprezentaw lill-eventwali kontumaci fuq l-istess att ta' rexxissjoni.
6. Tiddikjara u tiddeciedi li l-konvenuti huma debituri ta' l-attrici fl-ammont ta' sitta u tletin elf disa' mija tmienja u tmenin euro u hdax-il centezmu (EUR36,988.11) jew somma verjuri rapprezentanti flejjes ta' l-attrici li lkonvenuti qed jirrifjutaw li jirritornaw lill-attrici minghajr raguni valida.
7. Tikkundanna lill-konvenuti jhallsu lill-attrici dina ssomma ta' sitta u tletin elf disa' mija tmienja u tmenin euro u hdax-il centezmu (EUR36,988.11) jew somma verjuri.

Bl-imghax legali fuq is-somma ta' EUR6,988.11 mid-data ta' l-ittra ufficjali tat-18 ta' Lulju, 2011 (Dok. CP2), bl-imghax legali fuq is-somma ta' EUR30,000 mid-data ta' littra ufficjali tal-4 ta' Awwissu, 2011 (Dok. CP4) u bl-ispejjez kollha inkluz dawk ta' l-imsemmija ittra ufficjali u tal-mandat ta' sekwestru li gie prezentat kontestwalment kontra konvenuti li gew ingunti in subizzjoni, u b'rizerva ta' kull azzjoni ulterjuri spettanti lill-attrici.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat ir-risposta ġuramentata ta' l-konvenuti John Camilleri u Antoinette Camilleri, li permezz tagħha eċċepew illi:

Preliminarjament ir-rikors mahluf huwa null in kwantu kuntradittorju filli jallega fl-istess waqt li l-kunsens ta' l-attrici kien vizzjat b'qerq ipperpetrat mill-konvenut fil-konfront tagħha u moghti bi zball li jinvalida l-kunsens ta' l-attrici. Tali nuqqas ta' kjarezza anke fir-rikors mahluf ghandhom iwasslu ghan-nullità ta' l-istess a tenur ta' l-art 156 tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili li jirrikjedi li r-rikors ġuramentat ikun redatt b'mod car u sewwa. Jinkombi fuq l-attrici li tiddetermina *'in limine litis'* liema hija dik ir-raguni li, skond hi, l-kunsens tagħha huwa vizzjat u certament ma tistax din tallega semplicement li tali kunsens kien vizzjat bi zball u b'qerq proprju ghaliex jekk il-kunsens tagħha kien vizzjat bi zball dan jeskludi minnufih kwalunkwe qerq da parti tal-konvenut, u vici-versa. Jehtieg illi r-raguni tal-vizzju allegat mill-attrici jigi

ccarat f'dan l-istadju bikri tal-proceduri proprju sabiex ma jigux pregudikati d-drittijiet procedurali tal-konvenuti.

Fir-rigward tat-talbiet ghar-rexissjoni tal-kuntratt ta' donazzjoni l-attrici iddekadiet mid-drittijiet taghha bit-terminu indikat taht l-art 1222 tal-Kodici Civili (Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta).

Minghajr pregudizzju ghall-premess, il-konvenut ma ezercita ebda qerq, *dolo* jew '*mala fede*' fil-konfront ta' l-attrici tant illi lanqas fl-istess rikors guramentat ma ssir ebda referenza ghal-liema rapprezentazzjonijiet foloz, artifizi frawdolenti, u raggiri gravi u determinanti gew mwettqin mill-intimat b'qerq ta' l-istess attrici u kif inhu mehtieg ghas-success ta' tali kawzali ta' nullità. Fil-fatt kienet l-istess attrici li bil-buona volontà kollha taghha issottoskriviet validament ghad-donazzjoni li issa qed tigi attackkata u kienet kuntenta meta ghamlet dan. Ma jistax ikun li l-attrici skopriet biss ricentement li ghamlet dan il-kuntratt u dan ghaliex kienet hi li riedet tikkonkludi tali kuntratt u f'dan ir-rigward gie sahsitra ingaggjat l-ufficju tan-Nutar li solitament jippubblika l-atti ghall-attrici u ghal hutha.

Ukoll minghajr pregudizzju ghall-premess lanqas ma jezisti ebda zball da parti ta' l-attrici fil-mod illi din iddiportat ruhha fil-konfront ta' l-intimati, wisq anqas xi zball li huwa sostanzjali, skuzabbli u determinanti li jirrendu l-kuntratt ta' donazzjoni null u bla effett.

Lanqas ma jezisti ebda nuqqas ta' forma jew fis-sustanza li effettivament jirrendi l-kuntratt ta' donazzjoni wiehed null u bla effett. Id-disposizzjonijiet tal-Att dwar il-Professjoni Nutarili u Arkivji Nutarili (Kap. 55 tal-Ligijiet ta' Malta) gew ukoll skrupolozament segwiti min-Nutar li ppubblika l-att.

Lanqas ma tezisti ebda raguni li tiggustifika r-restituzzjoni ta' kwalunkwe flus moghtijin mill-attrici lill-intimati u dan peress illi tali somma tirrapprezenta hlas u kumpens ghas-servigi rezi mill-intimati lejn l-istess attrici u kif ukoll in kumpens ta' l-ispejjez inkorsi mill-istess intimati f'isem l-istess attrici u a beneficcjju esklussiv taghha u dan kif validament koncess mill-istess rikorrenti fiz-zmien relattiv. Qatt qabel l-ittra ufficjali datata 4 t'Awwissu, 2011 u anke ghal xi zmien wara din l-ittra l-intimati

ma gewx mitlubin mill-attrici personalment sabiex jirrifondu xi somma ta' flus, dan minkejja l-fatt li l-intimati baqghu izuruha regolarment u jiehdu hsieb il-bzonnijiet taghha.

Effettivament il-konvenut ghamel zmien twil jorqod kuljum ghand l-attrici filwaqt li, flimkien mal-konvenuta u wliedha kienu ilhom ghal zmien twil jiehdu kura taghha. Il-problemi bdew jinjalghu ghaliex hut l-intimat John Camilleri u zwieghom ma bdewx japprezzaw il-mod li bih l-attrici kienet qed tagixxi fil-konfront ta' l-intimati.

Fir-rigward tas-somma tat-tletin elf euro (€30,000) msemmija wkoll fir-rikors guramentat l-intimati jichdu kategorikament li huma qatt inghataw somma f'dan il-valur jew somma ohra verjuri mill-attrici. Effettivament lanqas ma saret ebda referenza ghal din is-somma fl-ittra ufficjali datata 18 ta' Lulju, 2011 mibghuta mill-attrici lill-intimati.

Fi kwalunkwe kaz l-intimati m'ghandhom x'jirritornaw xejn lill-attrici u lanqas ma jezistu ebda ragunijiet li ghalihom il-kuntratt ta' donazzjoni relattiv jista' jigi dikjarat null u bla effetti ai fini u effetti tal-ligi.

It-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt.

L-eccezzjonijiet ta' l-intimati qeghdin jigu mressqin ilkoll minghajr pregudizzju ghal xulxin.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat illi b'sentenza in parte tal-14 ta' Ġunju 2013 din il-Qorti kif dakinhar preseduta caħdet l-ewwel u t-tieni eccezzjoni preliminari u ordnat il-prosegwiment tal-kawża fil-mertu.

Semgħet ix-xhieda.

Rat l-atti kollha.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet.

Rat illi l-kawża tħalliet għas-sentenza.

Ikkunsidrat illi permezz ta' din il-kawża l-attriċi qegħda tfitteż illi tikseb dikjarazzjoni li l-kunsens tagħha fuq il-kuntratt ta' donazzjoni tal-5 ta' Lulju 2010 fl-atti tan-Nutar Dottor George sive Jurgen Galea huwa vizzjat b'qerq għar-raġuni li meta marret għand in-Nutar hija kienet taħt l-impressjoni li kienet ser tirredigi testament. Titlob ukoll dikjarazzjoni li l-kunsens tagħha fuq l-att ta' donazzjoni kien vizzjat bi żball għaliex waqt li kien mingħaliha li qegħda tirredigi testament irriżulta li l-att minnha ffirmat kien donazzjoni tal-ġid kollu tagħha favur il-konvenut. Titlob għalhekk ir-rexissjoni tal-kuntratt ta' donazzjoni.

L-attriċi qegħda titlob ukoll dikjarazzjoni li l-konvenuti huma debituri tagħha fis-somma komplessiva ta' €36,988.11 liema somma l-attriċi tgħid illi giet miżapproprjata mill-konvenuti u dan in kwantu għas-somma ta' €6,988.11 liema somma tgħid illi giet sottratta mill-kontijiet bankarji tal-attriċi u depożitata fil-kont bankarju tal-konvenut Camilleri bis-saħħa ta' prokura li l-attriċi stess tat lill-konvenut Camilleri u in kwantu għas-somma ta' €30,000 li l-attriċi tgħid illi tat lill-konvenuta sabiex tiġi depożitata fil-kont bankarju tagħha u li minflok baqgħet indebitament u llegalment miżmuma mill-konvenuti.

Il-konvenuti laqgħu billi eċċepew illi huma ma kkommettew ebda qerq fil-konfront tal-attriċi għaliex l-att ta' donazzjoni sar fuq xewqa tal-attriċi li riedet tippremja lill-konvenuti għal servigi reżi lilha. Jeċċepixxu wkoll illi huma qatt ma ngħataw mill-attriċi s-somma ta' €30,000 u li għalhekk din is-somma mhijiex dovuta.

Mill-provi jirriżulta li l-attriċi hija xebba. Giet deskritta bħala mara twajba, sempliċi u ta' ftit skola. L-attriċi hija z-zija tal-konvenut. Hija wkoll waħda minn ħames aħwa li minnhom waħda biss iżżewġet u cioè omm il-konvenut. Il-familja Camilleri, iġifieri l-familja tal-konvenut flimkien ma' ħutu u l-familja ta' ommu kienet familja magħquda ferm tant illi l-attriċi u ħutha kienu jgħixu bieb ma' bieb m'oħthom il-miżżewwġa u kellhom relazzjoni tajba ħafna man-neputijiet tagħhom u cioè il-konvenut u ħutu. Jidher illi f'xi żmien l-aħwa Pace li lkoll bdew jikbru fl-età, talbu lin-neputijiet tagħhom sabiex jibdew jassistuhom mal-lejl billi jorqdu magħhom. Għall-ewwel xahar kollox mexa ħarir bl-aħwa Camilleri fteħmu bejniethom sabiex jibdew jitqassmu u jorqdu lejl kull wieħed mal-attriċi u ħutha.

Minn hemm beda id-diżgwid għaliex waqt illi ħut il-konvenut bdew jirtiraw minn dan l-intrigu, il-konvenut ma sab ebda diffikultà li għal aktar minn ħames snin jorqod kuljum maz-zijiet tiegħu waqt illi l-konvenuta martu kienet tassistihom billi tgħinhom fit-tindif tad-dar u tiegħu ħsieb faċendi oħra bħal appuntamenti mediċi li kien ikollhom. Huwa bil-wisq evidenti mix-xhieda tal-konvenuti li jippretendu kumpens u ħlas għas-serviġi reżi minnhom.

Mill-banda l-oħra, huwa wkoll evidenti li ħut il-konvenut ma kienux kuntenti meta saru jafu li ma kien se jmisshom xejn mill-wirt taz-zijiet tagħhom għaliex kollox kien destinat b'donazzjoni jew wirt favur il-konvenut. Kien proprju minn hawn li nibet l-inkwiet familjari bl-attriċi u ħutha, anzjani bħalha, jagħqdu fin-nofs fil-kwistjonijiet bejn in-neputijiet. Tant eskalaw l-affarijiet li mhux talli l-aħwa Camilleri ma baqgħux jitekellmu, talli l-konvenut u martu spiċċaw jiġu nsolentati bi kliem dispregjattiv. Aktar minn hekk, ħut il-konvenut, partikolarment oħtu Mary Grace Catania u r-raġel tagħha Richard Catania bdew jagħtu fastidju u jinkwetaw lill-attriċi billi waqt li jżuruha jgħidulha diskors kontra l-konvenuti tant illi l-konvenut ħass il-ħtieġa li f'dan ir-rigward isir rapport lill-pulizija li wara li tkellmet mal-attriċi widdbet lill-konjuġi Catania sabiex ma joħolqux aktar inkwiet għall-attriċi.

Tlieta huma l-kwistjonijiet li trid tittratta l-Qorti Illum. Fl-ewwel lok il-kwistjoni tal-validità o meno tal-kunsens tal-attriċi fuq l-att ta' donazzjoni. Fit-tieni lok il-kwestjoni marbuta mas-somma ta' €6988.11 u finalment il-kwistjoni tas-somma ta' €30,000.

Il-Kunsens

L-attriċi tgħid li l-kunsens tagħha fuq l-att ta' donazzjoni nkiseb b'qerq u bi żball għaliex qatt ma kienet l-intenzjoni tagħha li tqassam ġidha tul ħajjitha biex b'hekk fi xjuħitha spiċċat mingħajr patrimonju. Tgħid illi l-konvenuti qarrqu biha meta ħaduha għand in-Nutar Galea għaliex waqt li kien mingħaliha sejra tagħmel testment spiċċat għamlet att ta' donazzjoni.

Il-konvenuti jirribattu li ma qarrqux bl-attriċi u li lanqas ma jista' jingħad li hija kkommettiet xi żball. Fix-xhieda tiegħu il-

konvenut ikkonferma li kien hu stess li ftiehem man-Nutar Galea sabiex jagħtih appuntament u fuq suggeriment tal-istess Nutar, il-konvenut għamel ukoll appuntament għand il-psikjatra Dottor Joseph Vella Baldacchino li kien inkarigat jattesta l-kapaċità mentali tal-attriċi qabel tersaq fuq l-att.

Minn qari taċ-ċertifikat rilaxxjat mill-psikjatra jirriżulta li huwa ddikjara lill-attriċi bħala kapaċi sabiex tagħmel testment. Kif sewwa tosserva l-attriċi fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha, jidher illi l-konvenuti ma qalux il-verità lill-psikjatra tant illi kif ikkonferma l-istess psikjatra fix-xhieda tiegħu quddiem din il-Qorti, huwa eżamina lill-attriċi mill-lenti ta' jekk kelliex kapaċità testamentarja jew le. Dwar dan il-punt ix-xhieda tal-konvenut hija konfliġġenti għaliex għalkemm inizjalment qal li informa lill-psikjatra dwar l-att ta' donazzjoni, in kontro-eżami xehed illi ma jiftakarx jekk lill-psikjatra qallux dwar id-donazzjoni jew le. Il-Qorti tapprezza l-fatt illi t-trapass taż-żmien jista' jtappan il-memorja biss il-kwistjoni ta' jekk il-konvenut għarrafx lill-psikjatra dwar l-att li l-attriċi kienet sejra tersaq għalih hija kwistjoni importanti għaliex in-nuqqas ta' trasparenza jista' jkun indikattiv ta' qerq perpetrat mill-konvenuti sabiex jaċċeleraw il-biċċa tax-xogħol mingħajr ma jinkorru xkiel.

Jirriżulta inoltre illi skond ma xehed il-Professor Anthony Zammit fil-kawża 352/12 hu kien jeżamina lilha u lill-oħtha kull sitta jew tnax-il xahar u kien dejjem sabha luċida.

Ferm il-premess, il-Qorti qieset ukoll ix-xhieda tan-Nutar Mariella Mizzi li għalkemm gie kkonfermat li mhux hi rredigiet l-att li qiegħed jiġi attackat, xehdet illi kienet edotta mill-fatt li saret donazzjoni. Terġa u tgħid hija xehdet illi meta eventwalment inqala' l-inkwiet bejn l-attriċi, il-konvenut u ħutu, l-attriċi kienet irrikorriet għand in-Nutar għal parir u waqt illi kienu qegħdin jitekellmu waħdehom, l-attriċi stqarret mal-imsemmija Nutar li ma kienitx taf x'ser taqbad tagħmel għaliex ma riditx turi lin-neputijiet tagħha u cioè lil ħut il-konvenut dwar id-donazzjoni. In-Nutar Mizzi issoktat tixhed illi l-attriċi kienet taf bid-donazzjoni.

Il-Qorti tibda billi tirrileva illi skont il-prinċipju kostantement sostnut mill-Qrati tagħna, il-kuntratti huma prezunti validi u

vinkolanti, u għalhekk, min jallega n-nullità tagħhom għandu l-oneru li jressaq prova sodisfacjenti in sostenn tat-teżi tiegħu. Kif intqal fis-sentenza fl-ismijiet Gourmet Company Limited et vs Mariano Vella, deċiża mill-Qorti tal-Appell fid-19 ta' Novembru 2001:

"...l-iskritturi li jikkrejaw obbligazzjonijiet bejn il-kontraenti kellu jigi prezunt illi huma validi u li fedelment jirriflettu l-volontà kontrattwali tagħhom. Min, bhall-appellanti, jallega l-kontra u jadduci propju l-vizzju tal-kunsens kontrattwali bazat fuq xi wiehed mill-elementi li l-ligi stess tindika bhala raguni valida biex jigi vizjat tali kunsens, kellu biex jirnexxi fl-azzjoni, jipproduci provi univoci, konkluzivi, kredibbli u attendibbli in sostenn tal-pretensjonijiet tiegħu..."

L-ewwel talba attriċi hija bbażata fuq l-artikolu 1212 tal-Kap. 16 li jiddisponi li,

"Kull ftehim li fih tkun nieqsa xi waħda mill-kundizzjonijiet essenzjali sabiex kuntratt ikun jiswa', jew li l-ligi tiddikjara espressament li hu null, hu sugġett għar-rexxissjoni."

A tenur tal-artikolu 981:

"(1) L-għemil doluż huwa motiv ta' nullità tal-ftehim, meta l-inganni magħmulin minn waħda mill-partijiet ikunu tali illi mingħajrhom il-parti l-oħra ma kenitx tikkuntratta."

"(2) L-għemil doluż ma jistax ikun prezunt, imma għandu jigi ppruvat."

In linea ta' principju ġenerali, dwar il-qerq bhala vizzju tal-kunsens, fil-każ ta' George Portelli et vs Ivan John Felice, tat-28 ta' Lulju 2004, din il-Qorti diversament presjeduta qalet hekk:

"Illi biex il-qerq jolqot il-kunsens tal-parti f'kuntratt u jhassar is-siwi tal-istess kunsens, jeħtieġ li (a) jithaddmu mezzi jew atti qarrieqa; (b) li jkunu fihom infushom gravi (c) b'mod li jkunu determinanti għan-negozju li jkun sar bejn il-partijiet, u (d), fuq kollox, li tali mezzi jew atti jkunu twettqu mill-parti l-oħra. Biex il-qerq ikun gravi, irid ikun tali li persuna ta'

dehen ordinarju ma jagħrafx li jkun ġie mqarraq u jkun għamil li jmur lil hinn minn ftaħir esagerat dwar xi kwalità tal-oġġett tan-negozju, u li kieku ma kienx għal dak il-qerq, kieku ma kienx jidhol fin-negozju in kwestjoni. Fil-kaz tal-qerq, għall-kuntrarju ta' dak li jġri fil-vjolenza (bħala kawża ta' nullità tal-kunsens), is-sehem ta' terza persuna ma jkunx bizzejjed biex ixejjen is-siwi ta' kuntratt fejn il-kunsens ta' persuna jkun ġie meħud b'qerq. Dan il-prinċipju wkoll joħroġ mil-liġi;

Illi peress li l-għamil doluz ma jistax ikun prezunt, fejn jiġi allegat li l-kunsens ta' xi parti kien milqut minn vizzju, l-piz tal-prova ta' fatt bħal dan jaqa' fuq min iqanqal allegazzjoni bħal din. Fil-kaz prezenti, dan il-piz jaqa' fuq l-imħarrek rikonvenjent;

Illi l-qerq ma jistax jiġi allegat meta l-fatti setgħu jiġu stabbiliti bla xkiel jew diffikultà zejda mill-parti li tallega l-qerq, għaliex f'kaz bħal dan ix-xilja ta' qerq ma tkunx għajr skuza faċli biex wieħed jaħrab milli jwettaq ir-rabtiet li jkun daħal għalihom mal-persuna li allegatament uzat il-qerq. Fuq kollox, għall-kuntrarju ta' dak li huwa meħtieġ meta jiġi allegat l-iżball, fil-kaz tal-qerq l-effett tal-għamil doluz ma hemmx bzonn li jaqa' fuq is-sustanza tal-oġġett tan-negozju li jkun."

Dwar x'jammonta għal *dolo* u *mala fede* bħala vizzju tal-kunsens, ingħad hekk fis-sentenza ta' Reverendu Don Francesco Zammit et vs Avukat Dr. Anthony Farrugia et, deċiża mill-Qorti tal-Appell fil-31 ta' Marzu 1967:

"...id-dolo jikkonsisti fir-rieda hażina ta' wieħed millkontraenti li topera permezz a' qerq (raġġiri) biex tiddevija r-rieda tal-ieħor billi tipprovoka żball ('errore'), Infatti, ikkunsidrat min-naħa tad-deceptor, id-dolo hu raġġir waqt li, kunsidrat min-naħa tad-deceptus, hu żball. Il-liġi, li diġà tikkontempla l-iżball bħala vizzju tal-kunsens għar-rasu, tħares f'dan il-każ aktar il-bogħod lejn il-kawża tiegħu u twassal għall-annullament tal-kuntratt anki meta l-iżball ma jkunx ġuridikament suffiċjenti biex waħdu iġib għan-nullità."

Ġie ritenut ukoll minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-każ ta' Anthony Piscopo vs Charles Filletti, tas-16 ta' Ġunju 2003:

"A propositu, l-Artikolu 981 (1) tal-Kodici Civili jiddisponi illi "l-eghmil doluz huwa motiv ta' nullità tal-ftehim, meta linganni maghmulin minn wahda mill-partijiet ikunu tali illi minghajrhom il-parti l-oħra ma kienitx tikkuntratta";

Dan il-qerq ma hu qatt prezunt, imma ghandu jigi ppruvat minn min jallegah, kif hekk irid is-subinciz (2) għallimsemmi artikolu precitat;

Issa biex jigi stabbilit u pruvat il-qerq trid issir il-prova illi l-parti l-oħra uzat scienter raggiri frawdolenti u artifizji li kienu gravi –

"Josephine Galea et -vs- AIC Walter Caruana Montaldo", Prim'Awla, Qorti Civili, 16 ta' Dicembru 1970. Fiha ntqal illi "d-dolo jirnexxi meta ma jhallix lill-vittma zmien u hsieb biex jirresisti, anzi jnehhi minn mohhu l-icken idea li hemm bzonn ta' resistenza u garanzija iktar minn dik prestata mill-persuna tal-kontraent l-iehor u tal-fiducja riposta fih."

Dwar l-iżball bħala vizzju tal-kunsens, fis-sentenza fl-ismijiet Mark Debono vs Mary Zastera, deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fit-28 ta' Jannar 2016 intqal li:

"Żball ikun skużabbli meta jkun kawżat mill-parti l-oħra talkuntratt, iżda minkejja dan, l-iżball ma jkunx skużabbli jekk bi ftit għaqal jista' jkun verifikat bla ħafna tbatija."

Rilevanti wkoll huwa s-segwentu bran meħud mid-deċiżjoni fl-ismijiet Hannibal Pace vs Dennis Degiorgio noe, deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fit-12 ta' Jannar 2005:

"Jekk verament l-attur ma kienx qed jifhem kull ma kien qed jinqara huwa kien tenut li jitlob kjarifika dak il-hin u mhux jaqbad u jiffirma kif isostni li għamel u mbaghad wara jippretendi li l-kuntratt jigi annullat għaliex huwa ta lkunsens tieghu minghajr ma ssalvagwardja l-interessi tieghu għaliex

qabad u ffirma ghal xi haga li ma kienx qed jifhem x'timplika jew xi tfisser."

Il-każ ta' llum huwa wieħed minn sejre ta' kawżi istitwiti fil-konfront tal-konvenut u/jew martu liema proċeduri lkoll jitrattaw il-kwistjoni ta' qerq li l-konvenut u/jew martu allegatament wettqu fil-konfront tal-attriċi u ħutha. Il-kwistjonijiet bejn l-aħwa Camilleri jirrisalu għas-sena 2010 meta wara l-mewt taz-zija tagħhom u oħt l-attriċi Elizabetta Pace, infetħet is-suċċessjoni tagħha u rriżulta li din kienet għamlet testment permezz ta' liema nnominat lill-konvenut John Camilleri bħala eredi universali tagħha. Minn hemm l-aħwa Camilleri għamlu r-riċerki u l-indaġni tagħhom u rriżulta lilhom li kien hemm serje ta' atti permezz ta' liemu saru testmenti u donazzjonijiet favur il-konvenut. Irriżultalhom ukoll illi l-konvenut kien ħa flus mingħand ommu mingħajr il-kunsens tagħha. Dawn il-kwistjonijiet issarfu fi proċeduri legali sia fil-kamp ċivili kif ukoll fil-kamp kriminali.

Il-proċess penali fl-ismijiet Il-Pulizija vs John Camilleri u Antoinette Camilleri kien jitratta tehid ta' flus ta' Catherine Pace ossia l-attriċi odjerna. B'sentenza tal-4 ta' Novembru 2019 il-Qorti tal-Maġistrati ddikjarat lill-imputati bħala mhux ħatja tal-akkużi kollha kif dedotti fil-konfront tagħhom. Din is-sentenza ġiet ikkonfermata mill-Qorti tal-Appell b'sentenza tal-11 ta' Frar 2020.

Intant b'sentenza tat-30 ta' Jannar 2018 fl-ismijiet Giuseppa sive Josephine Camilleri vs John Camilleri et, il-Qorti laqgħet it-talbiet u ddikjarat illi l-kuntratti ta' donazzjoni u t-testment datati 14 ta' Ġunju 2010 kienu vizzjati b'qerq dan wara li Giuseppa sive Josephine Camilleri u cioè omm il-konvenut, ġiet minnu ndotta f'ingann meta waqt illi kien mingħaliha li sejra tagħmel testment spicċat inkonsapevolment għamlet sia testment kif ukoll att ta' donazzjoni dejjem favur binha John Camilleri. Waqt illi ordnat ir-rexissjoni tal-imsemmija atti, il-Qorti ordnat ukoll lill-konvenuti jħallsu lill-attriċi l-flus kollha li kienu ħadu mingħandha b'qerq. Din is-sentenza ġiet ikkonfermata fl-appell fil-11 ta' Frar 2020.

Apparti li assigurat ruħha li tippreżenta kopja legali tas-sentenzi tal-14 ta' Ġunju 2010 u tal-11 ta' Frar 2020, l-attriċi għamlet referenza wkoll għal dawn is-sentenzi fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha. Il-Qort qrat dawk is-sentenzi biss waqt li ħadet konjizzjoni tal-fatti f'dik il-kawża u dak illi kellha x'tgħid il-Qorti għar-rigward, tqis ukoll illi l-fatti f'dik il-kawża huma differenti minn dawk tal-każ li għandha quddiemha l-Qorti Illum.

Applikati l-prinċipji legali fuq imsemmija għall-każ ta' ILLUM, il-Qorti ssib illi l-attriċi ma rnexxilhiex tikkonvinci lil din il-Qorti illi l-kunsens tagħha kien vizzjat minn qerq jew żball. Il-Qorti xtarret bir-reqqa kull kelma li lissnet in-Nutar Mizzi fix-xhieda tagħha. Tqis illi fi sfond ta' kunflitt tal-provi fejn kull parti tgħid dak illi huwa l-aktar konvenjenti għaliha, ix-xhieda tan-Nutar Mizzi hija xhieda newtrali, senza nteressi u għalhekk aktar affidabbli. In-Nutar Mizzi kkonfermat li l-attriċi kienet ben konsapevoli mill-fatt li kienet għamlet donazzjoni favur il-konvenut tant li meta ħut il-konvenut xammew dan l-attriċi giet daharha mal-ħajt u ma riditx tikxef idha x'kienet għamlet. Dan huwa wkoll konfortat mix-xhieda tal-istess Nutar Galea kif ċitata fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali ppreżentata in atti. Żgur illi l-attriċi m'antiċipatx li n-Nutar Mizzi, biex tipprova ssalva s-sitwazzjoni kienet sejra tissuggerixxi lil ħut il-konvenut sabiex jordnaw riċerki legali biex isiru jafu x'għara sewwa sew. Madanakollu, għaliex inqala' l-inkwiet mal-bqija tal-familjari tagħha, l-attriċi ma tistax tistaħba wara l-qerq u l-iżball sabiex tiżloq minn att li għamlet volutament. Għal din il-Qorti, l-attriċi kienet konxja minn dak li kienet qegħda tagħmel u resqet għall-att ta' donazzjoni għaliex riedet hi. Wieħed jinnota wkoll illi kuntratti oħra rigwardanti proprjeta` immobbli diġa` kienet għamlet fi żmien preċedenti, u għalkemm sempliċi ma kinitx injoranta. Dak iż-żmien kienu l-konvenut u martu li kienu qegħdin iduru bl-attriċi inkluż ukoll il-fatt li l-konvenut kien jorqod magħha ta' kuljum u għal dan ħasset li kellha tippremjah. Is-sitwazzjoni nbidlet meta ħut il-konvenut bdew ideffsulha f'rasha li l-konvenuti kienu serquha u fil-fragilità u s-semplicità tagħha l-attriċi kienet aktar suxxettibbli li temmen dak li kien qiegħed jingħad lilha.

L-attriċi taggrappa wkoll mal-fatt li l-isteżura u l-pubblikazzjoni tal-att ta' donazzjoni ma segwietx il-formola u l-proċedura kif

stabbilita taħt l-Artikolu 40 tal-Kap. 55 tal-Liġijiet ta' Malta. Finnota ta' sottomissjonijiet tagħha l-attriċi tallega li l-att ta' donazzjoni kien prefabrikat fuq struzzjonijiet tal-konvenut. Tosserva wkoll illi in-Nutar li kkonfezzjona l-att lanqas biss ivverifika l-fatti u dan għaliex waqt li niżżel li l-attriċi kienet qegħda tgħaddi l-proprjetà bil-pussess vakanti, in realtà dan ma setax isir ġa la darba fil-mument li saret id-donazzjoni l-attriċi kienet għada tgħix fir-residenza tagħha. Kwantu għal dak illi jolqot żbalji li tniżżlu fuq l-att, waqt li juru nuqqas t'attenzjoni għad-dettall da parti tan-Nutar, m'humix fatturi li huma ta' rilevanza għall-kawża kif impostata llum.

Hija prassi normali għall-aħħar li l-atti notarili jkunu diġà abbozzati fil-mument li l-partijiet jidhru quddiem in-Nutar u dan jiġri għaliex altrimenti jkun ferm diffiċli għan-Nutar li jabbozza l-att dak il-ħin in preżenza tal-partijiet speċjalment meta l-att ikun wieħed kumpless li jinvolti spartizzjoni ta' ishma. Għalhekk il-Qorti ma tara xejn ħażin fil-fatt li l-att ta' donazzjoni kien diġà ġie abbozzat bid-dokumenti relattivi annessi miegħu. Dan però ma jfissirx li l-att ma' nqarax lill-attriċi jew li l-kontenut tiegħu ma ġiex imfisser lilha. Il-Qorti tirribadixxi li t-teżi attriċi hija fil-fehma tagħha tentattiv desperat ta' kif tiżgiċċa mid-donazzjoni favur il-konvenut u b'hekk tevita l-inkwiet mal-bqija tal-familja tagħha. Abbażi tal-prinċipju *incumbit ei cui dixit non ei qui negat*, kien jinkombi fuq l-attriċi li tipprova dak illi qegħda tallega. Fl-atti però ma tirriżultax il-prova, lanqas fi grad ta' probabilità, illi li l-kunsens tal-attriċi kien vizzjat b'qerq jew żball.

Il-Qorti żżid tosserva illi hawnhekk si tratta dwar talba għar-rexissjoni ta' att pubbliku. Fil-Manuale di Diritto Privato, Torrente u Schlesinger jiddeskrivu l-kuntratt bħala "*un istituto centrale dell'intero sistema del diritto privato e la figura piu' importante di negozio giuridico.*"¹

Ifisser dan illi jekk tiġi akkordata, t-talba għar-rexissjoni jkollha implikazzjonijiet serji ħafna stante illi dikjarazzjoni f'dan is-sens twassal għall-annullament tal-att bil-konsegwenzi kollha li tali annullament iġib miegħu. Għalhekk sabiex tilqa' talba bħal din il-Qorti jeħtieġ illi tkun konvinta, permezz ta' provi konkludenti

¹ §264, Capitolo XXV Il Contratto, paġna 527, Edizzjoni numru 25, Giuffrè 2021

u konvinċenti li dak l-att huwa null għaliex nieqes minn rekwiżit jew aktar li l-liġi težiġi *ad validitatem*. Kull dubju għandu jimmilita favur il-validità tal-att.

Fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet l-ewwel, it-tieni, it-tielet, ir-raba' u l-ħames talbiet sejrjn jiġi miċħuda *in toto*.

Permezz tas-sitta u s-seba' talba l-attriċi qegħda titlob lill-Qorti tiddikjara lill-konvenuti debituri tagħha fis-somma komplessiva ta' €36,988.11 u konsegwentment tikkundannahom iħallsuha dan l-ammont inkluż l-imgħaxijiet legali.

It-talba tal-attriċi għall-ħlas tas-somma ta' €36,988.11 tnisslet mill-fatt li fil-fehma tal-attriċi l-konvenuti approporjaw ruħhom indebitament minn somma flus li l-attriċi stess tghid illi ġemmgħet matul ħajjitha. In kwantu s-somma ta' €6,988.11, l-attriċi tallega li din kienet depożitata l-bank u li bi prokura favur tiegħu il-konvenut ippreleva dan l-ammont mill-bank u l-flus żammhom għalih.

Mill-*bank statements* ta' kontijiet f'isem l-attriċi jirriżulta li s-somma ta' €6,988.11 kienet fil-fatt maqsuma fi tlett kontijiet bankarji fejn f'kull kont kien hemm depożitata s-somma ta' €2,329.37. Jidher ukoll illi in virtu tal-prokura favur tiegħu, fis-16 ta' Lulju 2010 il-konvenut ġibed is-somma ta' €6,988.11 u ddepożita l-ammont fuq kont f'ismu.

Il-konvenut ikkonferma li kien proprju hu li uża l-prokura għal dik l-uniku darba u b'hekk ġibed is-somma ta' €6,988.11 li ddepożita fil-kont bankarju tiegħu. Huwa xehed li din is-somma ġiet depożitata favur tiegħu fuq insistenza tal-attriċi li ripetutament kienet qegħda tghidlu biex jieħu l-flus u jqassamhom lill-uliedu. Issokta jgħid illi f'okkażjoni minnhom l-attriċi għaddiet *envelope* lill-konvenuta biex din tgħaddih lill-konvenut. Meta fetaħ l-*envelope* il-konvenut sab li fih kien hemm tlett *bank statements* tal-kontijiet li fihom kien hemm depożitata s-somma komplessiva ta' €6,988.11. Huwa komplax jixhed li l-attriċi riditu jieħu din is-somma flus in kumpens għal dak illi kien qiegħed jagħmel magħha. Jisħaq li l-attriċi baqgħet tircievi l-*bank statements* relattivi għall-istess kontijiet u fl-istess ħin ukoll hija baqgħet tħaddem l-istess tlett kontijiet u b'hekk,

jekk kellha xi oġġezzjoni setgħet tissollewa l-kwistjoni dak iż-żmien. Jgħid illi l-fatt li l-attriċi kienet konsapevoli minn dak li ġara iżda ma rressqet ebda oġġezzjoni jikkonferma li xejn ma sar minn wara daharha u li hi kienet kuntenta b'dan. Ir-rappreżentanti tal-bank ikkonfermaw li l-*statements* baqgħu jintbqgħatu lill-attriċi regolarment fl-indirizz tad-dar tagħha. Ma tirriżulta ebda prova li l-attriċi ma qratx dawk l-*statements* jew li ma fehmitx l-informazzjoni hemm kontenuta. B'żieda ma' dan il-Qorti żżid tosserva li l-attriċi stenniet sena sakemm b'ittra ufficjali tat-18 ta' Lulju 2011 hija nformat lill-konvenut li l-prokura kienet qegħda tiġi rtirata b'mod immedjat.

Fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha l-attriċi tressaq l-argument li dak li għamel il-konvenut meta uża l-prokura biex jiġbed il-flus huwa abbuż tal-inkarigu tiegħu *qua* mandatarju. Il-Qorti ma taqbilx ma dan l-argument. F'dan il-każ ma rriżultat ebda prova li l-konvenut abbuża mill-poteri lilu mġhoddija. Għal din il-Qorti l-użu tal-prokura f'dik l-okkażjoni singolari, magħdud dan maċ-ċirkostanzi kollha tal-każ in diżamina, ma jammontaw għal ebda abbuż. Il-Qorti tkompli ssaħħaħ il-fehma tagħha li minħabba t-tilwim familjari li nqala' l-attriċi biddlet fehmita u dak il-ġest li għamlet bir-rieda sħiħa tagħha issa qegħda ddawru kontra l-konvenut. Konferma aktar b'saħħitha ta' dan kollu hija l-fatt li l-attriċi stenniet xejn inqas minn sentejn sabiex rressqet kwerela fil-konfront tal-imputati fejn akkużathom li kienu approprjaw ruħhom mill-imsemmija somma.

Kwantu għas-somma ta' €30,000, minn imkien ma tressqet prova li l-attriċi verament kellha din is-somma flus imġemma jew li għaddiet din is-somma lill-konvenuti. Il-Qorti tosserva kif konsistentement il-konvenuti baqgħu jikkontestew il-fatt li l-attriċi għadditilhom is-somma ta' €30,000. Da parti tagħha l-attriċi tgħid illi din is-somma kienet iżżommha fi flus kontanti mistura fid-dar tagħha stess. Xehdet illi kienet proprju l-konvenuta li daħħlililha f'rasha li aħjar ma tħallix flus id-dar minħabba s-serq. Fir-*recordings* li l-attriċi ħadet tal-konverżazzjonijiet li kien ikollha mal-konvenuta, l-attriċi tinstema diversi drabi tgħid lill-konvenuta sabiex imorru għand in-Nutar ħalli ssir ir-restituzzjoni ta' dak li allegatament ittiehed mill-konvenuti. Fil-kors tal-istess konverżazzjonijiet tissemma' wkoll is-somma ta' €30,000 u f'dan ir-rigward il-konvenuta

tinstema' tgħid li l-flus li tathom l-attriċi tathomlhom abbaži tal-ftehim li kien hemm bejn il-partijiet u cioè b'kumpens għas-serviġi reži minnhom. Il-konvenuta tinstema' tgħid ukoll li l-flus li għaddietilhom l-attriċi qegħdin f'isem il-konvenut.

Il-Qorti ma tistax tiskarta l-fatt li l-intimati ġew liberati mill-akkużi kriminali tagħhom dwar dawn is-somom u li mill-istess sentenza jirriżulta illi f'dawk iż-żminijiet ir-rikorrenti kienet spiss tmur il-bank personalment sabiex taqdi l-ħtiġijiet tagħha.

Il-Qorti tirribadixxi li d-deċiżjoni tagħha trid tkun ibbażata fuq provi li anki jekk ir-rekwiżit tal-prova fil-kamp ċivili huwa fuq bażi ta' probabilità, xorta trid tirriżulta dik il-prova li tikkonvinci lill-Qorti dwar il-fatti kif ipprezentati mill-attriċi. Il-Qorti ċertament illi ma tistax tasal għall-konklużjoni tagħha fuq sempliċi konġetturi u suppożizzjonijiet. F'dan il-każ il-provi kollha juru li dak li sar bejn l-attriċi u l-konvenuti sar bi ftehim bejniethom, ftehim li bih l-attriċi riedet tikkumpensa lill-konvenuti għal dak kollu li għamlu magħha. Madanakollu, minħabba l-inkwiet li nqala' fil-familja, l-attriċi riedet tregġa' l-arloġġ lura u dak li darba għamlet volontarjment issa qiegħda ddawwru f'approprjazzjoni ndebita da parti tal-konvenuti.

Għalhekk u għal dawn ir-ragunijiet, din il-Qorti qegħda taqta' u tiddeċiedi dwar it-talbiet u l-bqija tal-eċċezzjonijiet li ma kienux deċiżi bis-sentenza tal-14 ta' Ġunju 2013 billi waqt illi tilqa' l-eċċezzjonijiet fil-mertu tiċhad it-talbiet kollha kif dedotti.

L-ispejjeż ta' din il-kawża għandhom jithallsu mill-attriċi.

IMHALLEF

DEP/REG